Тышында ахлуларыбыз

Ол Тюркню Президенти бла шохлукъ джюрютгенди

Кеслерини огъур ишлери, адамлыкълары, ашхы шартлары бла джашагъан эллерини, шахарларыны ёсюмлерине уллу юлюш къошуб, тарихде энчи ызларын къойгъан адамла боладыла. Аллайланы джашаулары тёлюлеге юлгю болгъанлай да турадыла.

Башхюйюк элде да болгъандыла, бусагъатда да бардыла атлары унутулмай джашагъан, джашарыкъ адамла. Сёз ючюн, **Къургъакъланы Рамазан Селчукъ, Сылпагъарланы Абек-Акил, Ахкёбекланы** Башхюйюкню таб джерге орналгъанын, тёгерегинде кенг сабанланы, алада иги битим ёсгенин кёрюб, ол берекетге бек сукъланады. Алайгъа кёчерге да мурат этеди. Не келсин, къралны ол заманда законуна келишмейди аны мураты, не бла десенг, кърал Кавказдан кёчюб келген къарачайлылагъа джангыз бир кере хакъ бериб болушады. Андан сора аллай джукъ этерге унамагъанды. Биринчи кере кесинг разы болуб, къалайын сайлагъан эсенг, алайда тамал сал да, джаша, дегенди. Сайлагъан джеринге джерлешгенден сора уа, мен былайын джаратмайма, меннге энтда башха элден джангы джер

Башхюйюкде 8-джыллыкъ школ.

Дала Къарачай, Къургъакъланы Шогъайыб Къалабек, Сылпагъарланы Мусса Байболат, Аджиланы Мусса Казим Къарча, Текеланы Кязим Теке, дагъыда башхала. Башхюйюкде бу адамланы атлары сый бла айтыладыла бюгюн да. Элге, джамагъатха этген иги ишлерин Аллах сууаб басманларына джазсын, керти дуниялярын джандет этсин, дейдиле алагъа.

Элде бюгюн да бардыла аланы дараджаларына джетген онглу къарачайлыла. Аллайланы бири **Кипкеланы Ахматны джашы Къадир Ёзкъанды**. Аны Башхюйюкню не джаны бла да айнытыу ишледе къыйыны къалгъанладан уллуду. Бусагъатда Кипке улугъа 80 джыл болгъанды. Алай а алкъын тириди, акъылы, эси тазады. Былайда бир затны айырыб чертерге излейме: къуру Башхюйюкде болуб да къалмай, Тюркде башха элледе да Кипкеладан адамла не къарт болсала да, эслери, ангылары алгъынча сакъланнганларына шагъатлыкъ эталлыкъма.

Къадир Ёзкъанны китабла бла джаны бирди. Юйюнде иги библиотекасы барды. Анда китабланы кёбюсю тарих, политика, дин бла байламлы чыгъармаладыла. Ол дунияны тарихин да, Тюркияны тарихин да иги биледи. Миллетине, элине, джамагъатына сюймеклиги болгъаны себебли, къарачай халкъны тарих джолуна джашлыгъындан да уллу эс бёлюб келгенди, аны айырыб иги да биледи. Китабладан окъуб билгенини тышында да кесини миллетибизни тарихи бла культурасыны юсюнден джазгъанлары да бардыла. Айтыргъа, къарачайлыла къачан эмда къалай муслиман болгъанлары, муслиман болгъунчу меджисуу заманлада табыннган тейрилери, Тюркге къалай кёчюб келгенлери, дагъыда башха джазгъанлары журналлада басманнгандыла. Аланы биз сюйюб окъуйбуз, илму ишлерибизде да хайырландырабыз. Кеси да диннге берилген адамды, ислам динни джолу, джоругъу бла джашайды. Эки кере Меккагъа барыб, хаджилик къылыб да келгенди. Тюзю, диннге алай берилгенине сейирсинирча да тюлдю. Нек десенг, ол Къарачайда ислам динни джайгъанланы бири **шыйых Абдуллахны шекирти Кипкеланы Тогъузакъны** туудукъларынданды.

Къадир Ёзкъанны атасы Кипкеланы Идрисни джашы Ахмат Огъары Тебердиден кёчюб келеди Тюркге. Алгъы бурун Килиса (Гёкчеяйла) элге тюшеди. Эгечи Апуаджан Сылпагъарланы Локъманны юй бийчеси болады. Ала Башхюйюкге тюшедиле. Ахмат алагъа баргъан сагъатында бер, дегенни къабыл кёрмегенди. Алай а, адамны кесини энчи ачхасы бар эсе, къайда сюйсе, анда джер сатыб алыб, ары кёчерге, алайда джашаргъа эркинлиги болгъанды. Ахматны уа кесини алай джоюм этерча кёб ачхасы болмагъанды.

Ол, Башхюйюкге келекете тургъан заманларында, алайда джашагъан Солтан-Хамит деб биреу бла танышады. Ол Ахматха Килиса элден эмда анда джуукъларындан хапар сора тургъанды. Башхюйюкде джангыз кеси юйдегиси бла джашагъан Солтан-Хамит джуукъларыны къатына тюшерге излегенин билдиргенди: «Сен бери кел да, мени Башхюйюкде джер юлюшюмю ал, - дейди бир джолда. – Сен да анда кесингикин меннге бер». Ол халда ауушдургъа Ахмат да разы болады. Башхюйюкге кёчюб келгенлеринден сора, 1918-чи джыл юйдегиде Къадир Ёзкъан тууады. Алайда ал башланнган школну бошайды. 1930-чу джыл Ахмат, юйдегисин да алыб, Якъапынар элге кёчерге оноу этеди. Нек дегенде, ол джыллада Башхюйюкде, аны тёгерегинде сабанлада джауум джаумай, бек табсыз болумгъа тюшедиле. Ахмат юйдегисине ачлыкъ сынатмазгъа деб атланады джолгъа. Алты джылны анда джашайды. Хауа болум игиге айланыб, Башхюйюкде да уллу битим ала тебрегенлеринде, ызына кёчеди. Андан сора арыбери кетгенлери болмай, алайда тамал салыб бегийдиле. Алгъаракъ джыллада сабийле 1926-чы джыл огъары тийре бла тёбен тийрени арасында ишленнген межгитге джюрюб турадыла дерслеге. Межгит эки этажлы ишленнгенди. Экинчи этажы эки бёлмеге бёлюннгенди. Аладан уллуракъгъа биринчи бла экинчи джыл окъугъан сабийле, гитчерек бёлмеге да ючюнчю джыл окъугъан сабийле джюрюгендиле. Башхача айтсакъ, ол заманда ал башланнган окъуу къуру 3-джыллыкъ болгъанды. Башхюйюкню тёгерегинде элледе аллай билим берген-зат болмагъанды. Джангыз Сарайында ал башланнган бешджыллыкъ окъуугъа джюрюгендиле.

Башхюйюк элде уллу межгитни афендиси эмда сабийлеге устазлыкъ этген Аджиланы Муса Кязим Къарча болгъанды. Ол межгитге келген джамагъатха намаз этдиргенден сора да сабийлеге къара танытыб кюрешгенди. Дагъыда алайда Аргытханлы Али Осман афенди устазлыкъ этгенди. Халил Ибрахим Алп деб да бир устаз, Сарайындагъы сабийлеге билим берген адам, Башхюйюк элге да келекете тургъанды.

Быладан сора да межгитни сабийле окъугъан бёлмелерин таза тутаргъа къарагъан, башха джумушлары этген Хомат Демиртоха деб биреулен болады. «Ол, ары-бери десек, къагъыб ала эди да, биз устазладан эсе андан бек къоркъа эдик», - деб, кюлюб эсине тюшюреди Къадир Ёзкъан. Ол алайда юч джылны окъуйду. Хар не эски араб харифле бла джазылыб боладыла. 1928-чи джыл Тюркде саулай джазма латин харифлеге кёчгени себебли, андан арысында Къадир Ёзкъан да ала бла окъуйду. Аны 1930-чу джыл алгъан диплому Башхюйюкде эмда саулай Тюркде да латин харифле бла джазылгъан биринчи дипломланы бириди.

Элде адамла кёбее баргъанлары себебли, сабийле да аслам боладыла. Алай бла межгитни ичинде эки бёлмеге сыйынмай тебрейдиле. Межгитни къатында ал башланнган 5-джыллыкъ окъууну къурамасала болмазлыгъын ангылаб, элни тамадалары миллетден ачха джыяргъа оноулашадыла. Ёргеракъ дараджада джууаблы къуллукъчула, алай эсе, дженгилирек болугъуз, окъуу башланнгынчы аны тындырыгъыз деб буюрадыла. Ол заманда Башхюйюк элни тамадасы (мухтары) Къургъакъланы Шогъайыб Къалабек болгъанды. Ол кечекюн демей кюрешеди, кеси да, ишни юсюнде болуб, ол огъай, къарангы кёзюуледе чыракъ джандыртыб, алай ишлетиб турады. Окъуу башланыргъа мекямны да хазыр этедиле. Бешджыллыкъ школгъа джюрюрча 300-ден аслам сабий болады. Биринчи устазла болуб Муса Кязим Къарча бла Халил Ибрахим Алп дерс бериб башлайдыла. Элни тамадасы артда дагъыда джарыкълыкъ юй бла устаз-

Кония шахарны ара межгити.

ланы этген Хомат Демиртоха деб биреулен болады. «Ол, ары-бери десек, къагъыб ала эди да, биз устазладан эсе андан бек къоркъа эдик», - деб, кюлюб эсине тюшюреди Къадир Ёзкъан. Ол алайда юч джылны окъуйду. Хар не эски араб харифле бла джазылыб боладыла. 1928-чи джыл Тюркде саулай джазма латин харифлеге кёчгени себебли, андан арысында Къадир Ёзкъан да ала бла окъуйду. Аны 1930-чу джыл алгъан диплому Башхюйюкде эмда саулай Тюркде да латин харифле бла джазылгъан биринчи дипломланы бириди.

Элде адамла кёбее баргъанлары себебли, сабийле да аслам боладыла. Алай бла межгитни ичинде эки бёлмеге сыйынмай тебрейдиле. Межгитни къатында ал башланнган 5-джыллыкъ окъууну къурамасала болмазлыгъын ангылаб, элни тамадалары миллетден ачха джыяргъа оноулашадыла. Ёргеракъ дараджада джууаблы къуллукъчула, алай эсе, дженгилирек болугъуз, окъуу башланнгынчы аны тындырыгъыз деб буюрадыла. Ол заманда Башхюйюк элни тамадасы (мухтары) Къургъакъланы Шогъайыб Къалабек болгъанды. Ол кечекюн демей кюрешеди, кеси да, ишни юсюнде болуб, ол огъай, къарангы кёзюуледе чыракъ джандыртыб, алай ишлетиб турады. Окъуу башланыргъа мекямны да хазыр этедиле. Бешджыллыкъ школгъа джюрюрча 300-ден аслам сабий болады. Биринчи устазла болуб Муса Кязим Къарча бла Халил Ибрахим Алп дерс бериб башлайдыла. Элни тамадасы артда дагъыда джарыкълыкъ юй бла устазланы этген Хомат Демиртоха деб биреулен болады. «Ол, ары-бери десек, къагъыб ала эди да, биз устазладан эсе андан бек къоркъа эдик», - деб, кюлюб эсине тюшюреди Къадир Ёзкъан. Ол алайда юч джылны окъуйду. Хар не эски араб харифле бла джазылыб боладыла. 1928-чи джыл Тюркде саулай джазма латин харифлеге кёчгени себебли, андан арысында Къадир Ёзкъан да ала бла окъуйду. Аны 1930-чу джыл алгъан диплому Башхюйюкде эмда саулай Тюркде да латин харифле бла джазылгъан биринчи дипломланы бириди.

Элде адамла кёбее баргъанлары себебли, сабийле да аслам боладыла. Алай бла межгитни ичинде эки бёлмеге сыйынмай тебрейдиле. Межгитни къатында ал башланнган 5-джыллыкъ окъууну къурамасала болмазлыгъын ангылаб, элни тамадалары миллетден ачха джыяргъа оноулашадыла. Ёргеракъ дараджада джууаблы къуллукъчула, алай эсе, дженгилирек болугъуз, окъуу башланнгынчы аны тындырыгъыз деб буюрадыла. Ол заманда Башхюйюк элни тамадасы (мухтары) Къургъакъланы Шогъайыб Къалабек болгъанды. Ол кечекюн демей кюрешеди, кеси да, ишни юсюнде болуб, ол огъай, къарангы кёзюуледе чыракъ джандыртыб, алай ишлетиб турады. Окъуу башланыргъа мекямны да хазыр этедиле. Бешджыллыкъ школгъа джюрюрча 300-ден аслам сабий болады. Биринчи устазла болуб Муса Кязим Къарча бла Халил Ибрахим Алп дерс бериб башлайдыла. Элни тамадасы артда дагъыда джарыкълыкъ юй бла устазланы этген Хомат Демиртоха деб биреулен болады. «Ол, ары-бери десек, къагъыб ала эди да, биз устазладан эсе андан бек къоркъа эдик», - деб, кюлюб эсине тюшюреди Къадир Ёзкъан. Ол алайда юч джылны окъуйду. Хар не эски араб харифле бла джазылыб боладыла. 1928-чи джыл Тюркде саулай джазма латин харифлеге кёчгени себебли, андан арысында Къадир Ёзкъан да ала бла окъуйду. Аны 1930-чу джыл алгъан диплому Башхюйюкде эмда саулай Тюркде да латин харифле бла джазылгъан биринчи дипломланы бириди.

Элде адамла кёбее баргъанлары себебли, сабийле да аслам боладыла. Алай бла межгитни ичинде эки бёлмеге сыйынмай тебрейдиле. Межгитни къатында ал башланнган 5-джыллыкъ окъууну къурамасала болмазлыгъын ангылаб, элни тамадалары миллетден ачха джыяргъа оноулашадыла. Ёргеракъ дараджада джууаблы къуллукъчула, алай эсе, дженгилирек болугъуз, окъуу башланнгынчы аны тындырыгъыз деб буюрадыла. Ол заманда Башхюйюк элни тамадасы (мухтары) Къургъакъланы Шогъайыб Къалабек болгъанды. Ол кечекюн демей кюрешеди, кеси да, ишни юсюнде болуб, ол огъай, къарангы кёзюуледе чыракъ джандыртыб, алай ишлетиб турады. Окъуу башланыргъа мекямны да хазыр этедиле. Бешджыллыкъ школгъа джюрюрча 300-ден аслам сабий болады. Биринчи устазла болуб Муса Кязим Къарча бла Халил Ибрахим Алп дерс бериб башлайдыла. Элни тамадасы артда дагъыда джарыкълыкъ юй бла устазланы этген Хомат Демиртоха деб биреулен болады. «Ол, ары-бери десек, къагъыб ала эди да, биз устазладан эсе андан бек къоркъа эдик», - деб, кюлюб эсине тюшюреди Къадир Ёзкъан. Ол алайда юч джылны окъуйду. Хар не эски араб харифле бла джазылыб боладыла. 1928-чи джыл Тюркде саулай джазма латин харифлеге кёчгени себебли, андан арысында Къадир Ёзкъан да ала бла окъуйду. Аны 1930-чу джыл алгъан диплому Башхюйюкде эмда саулай Тюркде да латин харифле бла джазылгъан биринчи дипломланы бириди.

Элде адамла кёбее баргъанлары себебли, сабийле да аслам боладыла. Алай бла межгитни ичинде эки бёлмеге сыйынмай тебрейдиле. Межгитни къатында ал башланнган 5-джыллыкъ окъууну къурамасала болмазлыгъын ангылаб, элни тамадалары миллетден ачха джыяргъа оноулашадыла. Ёргеракъ дараджада джууаблы къуллукъчула, алай эсе, дженгилирек болугъуз, окъуу башланнгынчы аны тындырыгъыз деб буюрадыла. Ол заманда Башхюйюк элни тамадасы (мухтары) Къургъакъланы Шогъайыб Къалабек болгъанды. Ол кечекюн демей кюрешеди, кеси да, ишни юсюнде болуб, ол огъай, къарангы кёзюуледе чыракъ джандыртыб, алай ишлетиб турады. Окъуу башланыргъа мекямны да хазыр этедиле. Бешджыллыкъ школгъа джюрюрча 300-ден аслам сабий болады. Биринчи устазла болуб Муса Кязим Къарча бла Халил Ибрахим Алп дерс бериб башлайдыла. Элни тамадасы артда дагъыда джарыкълыкъ юй бла устазланы этген Хомат Демиртоха деб биреулен болады. «Ол, ары-бери десек, къагъыб ала эди да, биз устазладан эсе андан бек къоркъа эдик», - деб, кюлюб эсине тюшюреди Къадир Ёзкъан. Ол алайда юч джылны окъуйду. Хар не эски араб харифле бла джазылыб боладыла. 1928-чи джыл Тюркде саулай джазма латин харифлеге кёчгени себебли, андан арысында Къадир Ёзкъан да ала бла окъуйду. Аны 1930-чу джыл алгъан диплому Башхюйюкде эмда саулай Тюркде да латин харифле бла джазылгъан биринчи дипломланы бириди.

Элде адамла кёбее баргъанлары себебли, сабийле да аслам боладыла. Алай бла межгитни ичинде эки бёлмеге сыйынмай тебрейдиле. Межгитни къатында ал башланнган 5-джыллыкъ окъууну къурамасала болмазлыгъын ангылаб, элни тамадалары миллетден ачха джыяргъа оноулашадыла. Ёргеракъ дараджада джууаблы къуллукъчула, алай эсе, дженгилирек болугъуз, окъуу башланнгынчы аны тындырыгъыз деб буюрадыла. Ол заманда Башхюйюк элни тамадасы (мухтары) Къургъакъланы Шогъайыб Къалабек болгъанды. Ол кечекюн демей кюрешеди, кеси да, ишни юсюнде болуб, ол огъай, къарангы кёзюуледе чыракъ джандыртыб, алай ишлетиб турады. Окъуу башланыргъа мекямны да хазыр этедиле. Бешджыллыкъ школгъа джюрюрча 300-ден аслам сабий болады. Биринчи устазла болуб Муса Кязим Къарча бла Халил Ибрахим Алп дерс бериб башлайдыла. Элни тамадасы артда дагъыда джарыкълыкъ юй бла устаз-

Эл къабырла.

Ёзкъан элде окъууну-билимни не къадар иги этер джанындан, окъуу-билим бирлешлик къурайды. Эки джылдан аллай затлагъа къарагъан джамагъат организация къурайды да, аны кесин анга тамада этиб сайлайдыла. Бу ишде ол сагъатда устаз болуб тургъан Баучуланы Токъай Мирза (бусагъатда Башхюйюк элни тамадасы) болушады. Биринчи джыйылыуларында огъуна сабийле окъугъан мекямны джангыдан къараб джарашдырыргъа оноу этедиле. Артыкъ да бек аны эшиклери, терезелери джылланы озуулары бла чириб, аман болуб баргъанларын чертедиле ол джыйылыуда.

Конья шахарны тамадасын элге чакъырадыла. Ол нёгерлери бла келеди. Къадир Ёзкъанны юйюнде 6 къойну къанатыб, башха ашны-сууну аламат этиб сыйлайдыла. Былайда бир затны айта кетейик: къонакъла иги кесек боладыла, алагъа джамагъатны онглу адамлары да къошуладыла. Аллай бир адамны сыйларгъа Къадир Ёзкъанны къарыуу джетмезлиги белгили эди. Аны себебли анга джараулу мекям ишленирча таб джерни сайларгъа буюруб, башха айтханларын да тындырыр джанындан боллугъун билдириб, алай кетеди.

Элчиле Къадир Ёзкъанны алгъа тюртедиле да: «Сен оноучула бла сёлеше билген, алагъа сёзюнгю ангылата билген адамса, - дейдиле. – Коньяны тамадасыны сорууларына джууаб къайтарыргъа, ол ишни тындырыргъа сени къолунгдан келликди». Бир къауумла Сюлейман Демирелни ашыра, хоншу эллеге аны биргесине барлыкъ эдиле. Бу да аланы арасында эди. Алай болса да, муну джамагъат иймей, къызыуу бла бу ишни баджарырын излеб тохтайды. Алай бла Къадир Ёзкъан Коньяны уалийи бла къалады. Анга орта школ былайда ишленсе таб эди деб, талай джерни кёргюзеди. Ол аланы бирин да джаратмайды. Болмагъанында, элни тёбен къыйырында Ихсан Йылдызны мекямы эсине тюшеди. Ол а кесине юй ишлегенден сора, анда джашамай, Коньягъа кёчюб кетген эди. Ариу мекям, ичинде ууакъ-тюек затлары болмасала, неси да битиб бошагъан эди. Аны кёргюзеди. Коньяны тамадасы да джаратады. Ол оноуда тохтайдыла. Андан сора экиси да Сюлейман Демирелни ызындан джетейик да, хапарыбызны айтайыкъ деб, ашыгъыш джолгъа чыгъадыла. Анга Ылгында тюбейдиле, къалайда къаллай мекям сайлагъанларын билдиредиле. Ол да ачха джаны бла болушуругъун айтады.

Андан сора орта школ къурауну юсюнден элни тамадалары, сыйлы адамлары джыйылыб кенгешедиле. Ол олтургъан мекямласы тамадасы Элджоркъаланы Къайырбек улу Хасан Малкъонду эди. Къадир Ёзкъан бла талай адам, барыб, аны бла сёлешедиле, болумну ангылатадыла. Ол да огъай демейди. Алай бла 1967-чи джыл Башхюйюк элде орта школ бюгюнгю Къуран Къурс болгъан мекямда ачылады. Ал башланнган окъууну бошагъан сабийле ары джюрюб тебрейдиле. Алай болса да амалсыздан бёлек заманнга хайырланыргъа алгъан хаух мекямлары была этген муратха келишмей эди. Ол себебден къалай-алай болса да школгъа энчи мекям ишлемей боллукъ тюл эди.

Къадир Ёзкъан ол ишни тындырыр къайгъыгъа киреди. Не келсин, бу излегенча дженгил баджарылмазлыгъы белгили болады. Аны бир чуруму дернекни адамларыны асламысы къартла болгъаны эди. Башхача айтсакъ, ары-бери джюрюрге, хар нени къайгъысын этерге тири адамла табылмай эдиле. Аны себебли дернекни кёзюулю джыйылыуунда кесине нёгерлик этерча адамланы сайлайды. Аланы рыны ичине, оноуну башлагъынчы биреулен, адамланы атларын джазарча, къара къанганы келтириб бегитеди. Джазады анга: Къадир Ёзкъан, Хамит Таулан (Байкъулладан), Хусеин Алакъай (Алакъайладан), Рамазан Ёзден (Гогуйладан), Фахреттин Юлкер (Шербетладан), Али-Мурат Малкъонду (Элджоркъаладан), Назым Батыр (Мамаладан). Къара къанганы юсюне адам атланы джазыб бошагъандан сора, ол киши Къадир Ёзкъанны аты джазылгъан джерге «Башчы» деб да къошады. Къадир Ёзкъан, кесини атын къара къангада кёргенлей, гузаба джетиб, атын алайдан къоратады да: «Кесими ишлерим бир кёбдюле да, чыртда заманым боллукъ тюлдю, бу джумушдан мени азат этигиз», - деб тилейди. Алай а джыйылгъанла унамайдыла. Алайда орта окъууну юсюнден джамагъат организация да (дернек) къурайдыла, аны башчыгъа да сайлайдыла.

Элни медпункту.

Неден да алгъа къагъыт ишлени тындырыргъа керек эди. Документлени джарашдыра, тинте, оноулаша келгенлеринде, алгъын сайлагъан мекямлары таб болмагъаны ачыкъланады. Исхан Йылдызны юйю элни тёбен тийресини эм къыйырында эди. Кюн аманда-затда сабийлеге ары джюрюген къыйын эди. «Энтда джер сайлаб, школгъа джангы меям ишлегинчи Къуран Къурсну орта окъул этейик»,- дейди Къадир Ёзкъан. Аны мекямы джангы ишлениб тура эди. Алай а ары джюрюген сабий джокъну орнунда эди да, ичи бош эди. Къуран Къурсну тамадасы Элджоркъаланы Къайырбек улу Хасан Малкъонду эди. Къадир Ёзкъан бла талай адам, барыб, аны бла сёлешедиле, болумну ангылатадыла. Ол да огъай демейди. Алай бла 1967-чи джыл Башхюйюк элде орта школ бюгюнгю Къуран Къурс болгъан мекямда ачылады. Ал башланнган окъууну бошагъан сабийле ары джюрюб тебрейдиле. Алай болса да амалсыздан бёлек заманнга хайырланыргъа алгъан хаух мекямлары была этген муратха келишмей эди. Ол себебден къалай-алай болса да школгъа энчи мекям ишлемей боллукъ тюл эди.

Къадир Ёзкъан ол ишни тындырыр къайгъыгъа киреди. Не келсин, бу излегенча дженгил баджарылмазлыгъы белгили болады. Аны бир чуруму дернекни адамларыны асламысы къартла болгъаны эди. Башхача айтсакъ, ары-бери джюрюрге, хар нени къайгъысын этерге тири адамла табылмай эдиле. Аны себебли дернекни кёзюулю джыйылыуунда кесине нёгерлик этерча адамланы сайлайды. Аланы джерни тыйыншлы кёредиле. Алай а ол джер, ал башланнган школну джери болуб, къралны мюлкю эди. Къадир Ёзкъан, Коньягъа барыб, уалий бла башха тамадала бла сёлешиб, болумну ангылатады. Алайда да къагъытланы джарашдырадыла. Андан сора Къадир Ёзкъанга Анкарагъа барыб, алайда ишни андан арысын тындырыр мадарла этерге керек болады. Барады. Юч кюнню турады. Алай а анда джууаблы организацияла: «Къагъытла Коньядан келмегендиле», - дейдиле. Ызына къайтады. Къадир Ёзкъан Башхюйюкге къайтады. Элден джыйнан ачхаларны да 21 минг лирасы да, амалсыз болсала, джояргъа деб сакъланыб тура эди. Анга да Анкарадан бергенлерин къошуб, 71 минг лира этиб, иги кесек иш тындырлыкъларына къуяныб, хар нени къайгъысын этерге тебрегенлей, Сарайынны тамадасы: «Дженгил джет», - деб чакъырады. Ол, Къадир Ёзкъанга сейирсиннген халда къараб: «Анкарадан телефон бла сёлешдиле,- дейди. - Къралны тамадасы сени ары чакъырады. Не ишинг барды сени Сюлейман Демирель бла?». Бу да школ ишлеуню юсюнден анга кёб кере тюбеб сёлешгенин билдиреди, энтда аны юсю бла чакъыра болур, деген оюмун айтады. Кертиси да, ол ишни юсю бла алай тюбеше тургъанлары экисин иги танышла этген эди, шохла эдиле деген да джангылмазча, алай эди бир-бирлерине къараулары. Бир джолда уа, не заманда келсе да, тыйгъычсыз иерча къагъыт да берген эди Сюлейман Демирель.

Анкарагъа барыб, ол къагъыт бла соруусуз-орусуз кърал тамада олтургъан джерге киреди. Сюлейман Демирель, айтханыча, 1970-чи джылны бюджетине школну мекямын ишлеуге этиллик джоюмлагъа джетерча ачха салыннганын, бир къурулуш организациягъа хар несин да тындырыгъа буйрукъ берилгенин, ачханы кърал тёлеригин, школ да сабийле дерслеге джюрюб тебрерге хазыр боллугъун билдиреди. Алай бла экиэтажлы сегиз бёлмели школну къысха заманны ичинде ишлеб бошайдыла. Не келсин, ичинде стол-шиндик, башха окъуу бла байламлы керек джукъ джокъ эди. Аны тышында да устазла керек эдиле. Къадир Ёзкъан, Анкарагъа барыб, окъуу джаны бла иш джюрютген организациялагъа кириб, Наби Алыджгюзел деб биреуню школгъа директоргъа, Чанаккъалели Мустафа деб биреуню да устаз этерге алыб келеди. Мекям къралдан берилген ачха бла битгени себебли элден джыйылгъан эмда Сюлейман Демирель берген ачха сакъланыб тура эди. Оноулашыб, анга школну ичине керекли затланы барын да Анкарагъа барыб алыб келедиле. Алай бла ол джумушлары да тынадыла. Окъуу башланнган кюннге Коньяны, хоншу эллени тамадаларын да чакъырадыла. Кърал башчыгъа да тилейдиле, мадарынг бар эсе, кел, деб. Анга аллай таблыкъ чыкъмайды. Ол кюн уллу байрам болады джамагъатха. Биринчи Къадир Ёзкъан сёлешеди джыйылгъанланы аллында. Андан сора Коньяны уалийи Ихсан Текин, дагъыда башхала сёлешедиле. Къонакълагъа башхюйюкчюле уллу сый бередиле, къонакъбайлыкъ шартларын не джаны бла да толтурадыла.

Былайда орта окъуу ачылгъаны эмда орта окъуу джюрюгени саулай Тюркде биринчи эди. Нек дегенде, ол заманда башха элледе орта окъууу джокъ эди. Кипкеланы Ахматны джашы Къадир Ёзкъанны башчылыгъы бла этилген бу уллу ишни юсю бла, элчи сабийледен кёбле артда университетлеге кириб окъуб, джашауда тыйыншлы орун алгъандыла, къарачайлыланы атларын да махтау бла айтдырыгъандыла.

Къадир Ёзкъан кеси ючджыллыкъ мектабны бошагъан адамды. Алай а, аны андан ары окъууу болмагъанына, иги таныгъанла болмасала, айланнган-джюрюген джеринде киши ийнанмагъанды, ийнанырча да тюлдю. Ол кесини тырмашханы, болуму, акъыллылыгъы бла не уллу окъууу болгъан адамладан эсе да хар нени терен биледи. Аны бла бирге кёб джерледе айланнганды, кёб адамлагъа тюбегенди, таныгъанды. Онглу-онгсуз демей, хар кимге да багъа бере, хатерин кёргенди. Башында чертилгенича, къралны эм тамада адамы бла шохлукъ джюрютюрча шартлары да болгъандыла. Анкарагъа баргъаны сайын Сюлейман Демирелге тюбемей кетмегенди, ол да мынга энчи къонакъгъа келе тургъанды.

Биз бу адамны къуру орта окъууну къурагъаныны юсюнден хапар айтдыкъ. Башха ишлерин джашаю ючюн бир китаб къураргъа да боллукъду. Ол джамагъат ишлеге, уллу къуллукълагъа салыр джерлеринде да кеси унамай къойгъанды. Аллах берген уллу фахмусун джамагъат, эслеб, аны кёб джерге теджегенди. Кеси унамагъанлыкъгъа, миллет аны алда джюрюрге тыйыншлы кёргенди. Джамагъатны тилегин, буйругъун ол кесини джашауунда баш ишге санагъанды. Огъурлу къарт ол сыйы, ол насыбы бла юлгюге айтылгъанлай турады бюгюн да.

АППАЛАНЫ Адилхан.

Анкара шахар.